

JIRÍ HÁJEK
VLADIMÍR KADLEC

PŘESTAVBA TAKÉ U NÁS?

Úvodník Rudého práva z 29. 1. 1987 je nadepsán „Inspirující příklad KSSS“. Jedná o právě skončeném zasedání ÚV KSSS a vychází z projevu Michaila Gorbačova, uveřejněného den předtím.

Připomíná jednoznačnou podporu KSČ myšlenkám přestavby, projevovanou v době moskevského zasedání také na pražském aktivu hospodářských pracovníků k „Zásadám přebudování hospodářského mechanismu“, v projevech L. Štrougala a M. Jakeše.

Na rozdíl od dosavadních projevů vedoucích činitelů (včetně Štrougala a Jakeše) neomezuje se úvodník na souhlas s myšlenkou přestavby hospodářského mechanismu, nýbrž zdůrazňuje celospolečenskou šíři přestavby a doslova opakuje věty, které proneseny zde bez uvedení sovětského pramene by mohly být vedoucími kruhy považovány za pobuřující:

„Přestavba sama je možná jedině prostřednictvím demokracie a díky demokracii. Jedině tak lze otevřít prostor nejmohutnější tvořivé síle socialismu — svobodné práci a svobodnému myšlení ve svobodné zemi.“

Bylo by možno jen uvítat, kdyby tato slova znamenala skutečný obrat v dosavadním postoji vedení KSČ k procesu změn probíhajících v SSSR a k hlasům upozorňujícím na naléhavost změn také u nás. Jistě dnes málokdo u nás chce mechanicky napodobovat SSSR, jak bylo vyhlášováno v 50. letech. Ale to, co se dnes děje v SSSR, zasluhuje vážnou, pečlivou pozornost, stálý rozbor a hodnocení myšlenek a skutků, jež by mohly a měly být živými podněty k zamyšlení nad stavem naší společnosti i ke krokům řešícím její naléhavé problémy. Takových podnětů přinesl Gorbačovův projev i zasedání ÚV KSSS koncem ledna plno.

Ne posledním z nich byl ten, jemuž ostatně úvodník Rudého práva nevěnoval příliš pozornosti: **kritický rozbor příčin naléhavosti přestavby a jejího urychlení.** Takový rozbor je předmětem sovětským vedením zamýšlených kroků i jejich zaměření. Jde o řešení „složitě a rozporné situace.“

Poukažme na hlavní myšlenky tohoto rozboru: **„V určité době objevily se známky stagnace a další jevy cizí socialismu . . . V ekonomice i v dalších sférách dozrávala objektivní nutnost změn, ale v politické a praktické činnosti strany a státu nebyla realizována . . . v přípravě politiky a praktické činnosti převládaly konzervativní nálady, setrvačnost, snaha zbavit se všeho, co se nevešlo do navykých schémat, neochota řešit aktuální sociálně ekonomické otázky . . . teoretické představy o socialismu zůstávaly v mnohém na úrovni 30. a 40. let . . . z teorie a společenských věd zmizela živá diskuse a tvůrčí myšlení, a autoritativní hodnocení a úvahy se staly nezvratnými pravdami, které mohly být jenom komentovány . . . Zhoubný vliv na mravní ovzduší měly případy prezírávého vztahu k zákonům, případy podfukářství a úplatkářství, povzbuzování patolizalství a pochlebování . . . Vážné nedostatky**

v ideově politické výchově byly v mnoha případech zastírány pořádáním okázalých akcí a kampaní a oslavami nejrůznějších jubilejí . . . Stále hlubší propast vznikala mezi světem každodenní reality a světem předstírané prosperity.“

Jistě stojí za to zamyslet se nad těmito kritickými slovy — nejen pro pohled kolem nás, ale také proto, že tyto názory, metody a formy politiky sovětského vedení kritizovaného období bezpochyby ovlivnily jeho postoj k československé reformě a obrodnému procesu roku 1968 a v srpnu 1968 vedly k rozhodnutím, která měla dalekosáhlé účinky pro náš vývoj i pro vztah našeho lidu k SSSR, jež přinejmenším problematizovala.

Jenže citovaná část Gorbačovova projevu i jí odpovídající pasáž v usnesení ÚV KSSS budou sotva v blízké době „inspirujícím příkladem“ pro dnešní vedení KSČ. Kritika, kterou slyšíme z úst či pera vedoucích činitelů, se omezuje převážně na fungování technicko-organizačních útvarů a na postoje některých méně vysoko stojících činitelů.

Nejde však do hloubky příčin ani do výšky rozhodujících instancí. Chybí tu opravdová objektivní analýza stavu naší společnosti, jejího vývoje přinejmenším pro období, na něž se vztahuje Gorbačovova kritika. Zde naopak leží ještě těžký balvan. Je jim (nikoli jen slovy, ale spíše jejich účinky, hluboko zakořeněnými v naší společnosti) tzv. „Poučení z krizového vývoje po XIII. sjezdu KSČ“, odhlasované na ÚV KSČ v prosinci 1970 a vyhlášené za dogma. Byl stíhán těžkými následky každý, kdo se odvážil o jeho platnosti pochybovat nebo je dokonce popírat.

Jde tu o případ, kdy „teorie“ je vytvářena dodatečně k odůvodnění hotových fakt a kdy platí zásada některých profesionálních rétorů — „slabé argumenty, zesílit hlas.“

Nepravdivými a polopravdivými tvrzeními o našem obrodném procesu roku 1968, zveličováním některých, byť jen okrajových jevů a zamlčováním rozhodujících skutečností je odůvodňován a ospravedlňován vojenský zásah 21. srpna 1968 a násilné potlačení obrodného procesu. V něm vyhlášené a bohužel jen krátko uskutečňované cíle tolik připomněla Gorbačovova slova o cílech přestavby:

„Důkladně obnovit všechny stránky života země, dát socialismu nejmodernější formy společenské organizace a maximálně využít humanistický charakter našeho zřízení ve všech jeho rozhodujících aspektech — hospodářském, sociálním, politickém i mravním.“

Zároveň, který odporoval zásadám mezinárodního práva, včetně Varšavské smlouvy i vzájemných smluvních závazků, nehledě k všeobecně uznávaným zásadám vztahů mezi socialistickými zeměmi, je dnes zcela zavržen hodný i vzhledem k programu Gorbačovovy přestavby.

Samozřejmě bylo účelem „Poučení“ také legitimovat normalizaci a mocenské pozice sestavy, která ji prováděla. V procesu, jímž byla společnost

vtačena do struktur, forem i metod řízení odpovídajících představám brežněvovského vedení (kritizovaným na posledním plénu ÚV KSSS), byly vyřazeny nejen z politické a vůbec společenské aktivity, ale i z normální ekonomické, technické, vědecké či kulturní činnosti statisíce dobře kvalifikovaných lidí. Byli odsunuti na místa, kde jejich schopnostmi a znalostmi bylo doslova plýtváno, pokud nebyly ničeny. To se týká i většiny z oněch mnoha tisíců vyhnaných do emigrace. Nástupem méně schopných a zato poslušnějších na jejich místo zvládla byrokracie nového vedení sice příslušné jednotky a útvary a podřídila dogmatům a stereotypům „Poučení“ naší ekonomiku, vědu, techniku, školství i kulturu — ale na škodu věci.

S rozbitím přirozených demokratických útvarů odpovídajících faktické společenské pluralitě a návratem ke strohým výzvám, které odpovídaly oněm „představám o socialismu z 30. a 40. let“ zmíněným v Gorbačovově kritice, došlo také k atomizaci společnosti. Většina jejich bezmocných členů byla zahánána do soukromí, v němž svou bezmocnost vyvažovala shánkami konzumentských hodnot, s povinným poplatkem pasivní účasti při rituálu předstíraného souhlasu s projevy a kroky moci. Že tím vším byl zdiskreditován socialismus jako zřízení i jako ideologie předkládaná jen ve formě předepsaných stereotypů, nositele této moci zvláště netrápilo. Vládnoucí elita chtěla mít a vykazovat především klid, nerušený nekonformní aktivitou někde dole. Její mocenské pozice však potřebují také vykazovat určité úspěšné fungování mechanismu. A zde se právě při dlouhém trvání nově zavedeného, znormalizovaného stavu nemohly neprojevit účinky znehybnění společenského myšlení a aktivity především v ekonomické stagnaci.

Technicko-ekonomický úpadek

Ekonomickou situaci v roce 1986 lze charakterizovat slovy — nedostatky, slabiny, chaos, živelnost, zmatek, zlořády, džungle, Kocourkov apod. Inovační aktivita se snížila, využití základních prostředků pokleslo, podíl nových výrobků na celkové výrobě se zmenšil, stále více zaostáváme za technicko-ekonomickým rozvojem vyspělých zemí, mezi něž jsme ještě po válce patřili. Ve srovnání s nimi jsou efektivnost naší výroby, kvalita a technicko-ekonomické parametry našich výrobků nejen nízké, ale i každoročně klesají. Ve výrobě plýtváme surovinami a energií a celkové náklady jsou z hlediska světových cen příliš vysoké.

Centrální plány, zvláště v kvalitativních ukazatelích nejsou plněny. Počet podniků neplnění plány opět vzrostl. Není divu: zastaralá a nemoderní technologie evt. zanedbaná údržba, nekvalifikované voluntaristické centrální plánování, nepružná zkostratělá organizace, nadměrná administrativa, nákladná ale neúčinná kontrola, obrovská a několikakolejná nevykonná parazitní byrokracie, především však z toho vznikající nekázeň technologická, plánovací, finanční a pracovní demoralizace. Centrální plány jsou vnitřně neprovázané, předurčené, materiálově nezajištěné — tedy nereálné.

Krach našeho plánování je nejlépe vidět na dnešním chaosu a zmatku v dodavatelských vztazích. Podle Husáka jsou v nich jen „problémy a slabiny“.

Podle Potáče se situace v poslední době ještě zhoršila a „letos nabyla nepřijatelných rozměrů“. Podle Adamce tu jde o „zlořády“. Podle Hermana „situaci letos hodnotíme jako nejhůrší za poslední roky, nelze již přehlížet džungli . . .“ Hlasy z podniků: „Nemáme z čeho vyrábět . . . Nemáme do čeho pichnout . . . Jako v Kocourkově . . .“ atd.

Takový zmatek doprovázený neplněním dodavatelských smluv v čase, objemu, sortimentu a kvalitě je příčinou, že výroba je nerovnoměrná, nárazová, nerytmická, nákladná, často nekvalitní, neefektivní. Neefektivní tím je i vývoz. Takové šturmování je škodlivé nejen ekonomicky, diskredituje nejen centrální hospodářské a politické orgány, ale i samu ideu plánování.

Velké škody vznikají i při investicích z neplnění projektovaných časových, objemových, kvalitativních parametrů. Proto máme nadměrnou rozestavenost, umrtvující miliardové hodnoty. Proto výpadky v plánované produkci dosahují obrovských částek (v minulém pětiletce 80 miliard korun), což je další příčinou řetězových poruch v dodavatelských vztazích, často i výpadku ve vývozu nebo nutnosti nadplánového dovozu.

Chronická nespolehlivost v dodavatelských vztazích pro neplnění dodavatelských smluv vede podniky k tomu, aby si vytvářely nadměrné pojistné výrobní zásoby. Ve srovnání s vyspělými kapitalistickými státy máme v zásobách umrtveny zbytečně miliardy. Současně je však mnoho různých druhů materiálu, subdodávek a náhradních dílů, které nejsou k sehnání. To vyvolává v podnicích nejen řetězovou reakci poruch a ztrát ve výrobě, ale i neklid, nervozitu a — protože už to trvá léta — i pracovní a plánovací demoralizaci.

Plánovací demoralizace

Vedle nedostatku odborné kvalifikace v řídicích centrálních hospodářských a politických orgánech jsou to systémové vady, které způsobují dnešní ekonomickou živelnost a chaos, stále se prohlubující technicko-ekonomické zaostávání za průmyslově vyspělými zeměmi a klesající efektivnost ve výrobě a v zahraničním obchodě. Dnešní vadný hospodářský mechanismus už léta vyvolává přímo i nepřímo zájem výrobních podniků, aby se snažily dostat od plánovacího centra co nejnižší a nejméně náročný plán, ale naopak co největší přiděly investic, devíz, mzdových a dalších fondů. Podnikům nejde jen o to dostat pohodlně splnitelné plány, ale především zajistit se proti rizikům z nefungujících dodavatelských vztahů a z nekvalifikovaně určených plánů mechanickým používáním indexové metody.

Dnešní hospodářský mechanismus je antistimulativní, antiproduktivní, antiinovační, antiefektivní. V tom je vysvětlení, proč výrobní podniky nemají zájem o inovace, o úspory surovin a energie, o využití skrytých (a skrývaných) rezerv ve výrobní kapacitě a ve snižování materiálových nákladů. Proto se centrum snaží je k tomu donutit administrativními metodami, rozšiřováním počtu ukazatelů, limitů, přidělů, příkazů apod. V takto zbyrokratizované nepřehledné situaci podniky poměrně snadno skrývají vůči plánovacímu centru své rezervy, chytráci, spekulují, taktizují, šibrují, zatajují, předstírají, švindlují, nedodržíjí a obcházejí předpisy — a jak zjistila v prosinci 1986

revize — polovina prověřovaných podniků zkreslovala a falšovala výsledky a vykazovala je nepravdivě. (Jak je tedy možno věřit oficiálním výsledkům vykazovaným stranou a vládou — které jsou samy o sobě smutné — jestliže navíc jde vlastně o sumarizace údajů již dole na podnicích zfalšovaných a nepravdivých?)

Při dosavadním neúčinném a vadném hospodářském mechanismu nebylo proto možné udržet chod národního hospodářství bez inflačního tisku oběživa, jímž financujeme mzdy. **Spotřebujeme více než vyrábíme tím, že žijeme nad poměry, z podstaty, na úkor budoucnosti.**

Pracovní demoralizace a sociální deformace

Po válce dosažená plná zaměstnanost, jako významná přednost našeho plánování vůči kapitalistické ekonomice, se v období normalizace přeměnila následkem nekvalifikovaného centrálního plánování v dnešní již léta trvající přezaměstnanost. Postupující byrokratizaci ekonomiky (a celého života) nadměrně narostla armáda administrativních sil včetně zaměstnanců donucovacích a duplicitních institucí. Představují prvky parazitující na ekonomických výsledcích a mimo to zesilují nepružnost ekonomiky. „V posledních letech se administrativa dále rozšířila, papírů přibývá“, postěžovalo si na neschopnost našeho centrálního plánování a řízení i Rudé právo. Je asi už jenom málo výjimek z toho, že místo dvou pracovníků jsou na pracovišti tři čtyři zaměstnanci.

Nekvalifikované centrální plánování a především vadná investiční politika vytvořily více pracovních příležitostí, než je k dispozici pracovních sil. **Vadným centrálním plánováním je poptávka po pracovních silách větší, než je jejich nabídka.** Plánem vytvořený nedostatek pracovních sil má za následek nadměrnou, nezdravou fluktuaci a z ní plynoucí ztráty v produktivitě práce a v požadavcích na zvyšování mezd a platů, neodpovídající zvýšenému výkonu. Především však způsobil pokles pracovní morálky, nevyužívání pracovní doby a tím i strojů a výrobních zařízení. Znamenal pokles autority mistrů, pokles technologické kázně a tím i pokles kvality výrobků i hospodárnosti výroby.

Zásada mzdy podle výkonu byla dále narušena odměňováním za politickou angažovanost a kádrovým stropem, což v obou případech oslabilo pracovní výkonnost a ekonomickou efektivnost jak u diskriminovaných tak u privilegovaných. Ty utrpěly i postupným odstraňováním mzdových rozdílů mezi svědomitými výkonnými pracovníky a lajdáky. Toleroval se nepořádek a nedisciplinovanost. **Politickou konformitou, třeba předstíranou, bylo možno kompenzovat nepoctivý poněr k práci. Blahověle vůči lajdákům demobilizovala poctivé pracovníky.** Mimo to **disproporce a deformace na spotřebním trhu a ve službách znamenaly vznik šmelinářských zisků a socialistických zbohatlíků, jejichž rukama prochází úzkoprofilové zboží.** Socialistická zásada odměny podle práce přežívá dnes již jen v projevech politiků. Mzdová nivelizace — v době vědeckotechnické revoluce — postihla negativně tvůrčí technické pracovníky a organizační pracovníky.

Na špatně vyřešený mzdový a sociální problém doplácí obyvatelstvo nízkou efektivností národního hospodářství a zbytečně nízkou životní úrovní. Jedním z důsledků je, že reálné mzdy v posledních asi osmi letech stagnovaly (ještě v roce 1985 byly nižší než v roce 1978). Ztratily tedy stimulační funkci. Do značné míry ji ztratil i vnitřní trh, kde nedostatek zboží má negativní ekonomické, politické, sociální a morální důsledky. Přitom inflačně roste objem oběživa, nerealizovaná a nerealizovatelná kupní síla, která v sobě skrývá nebezpečí eventuálních nákupních panik.

Politická demoralizace a apatie

Rostoucí plánovací iracionálnost a sociální a mzdová deformace, léta přetrvávající disproporce na spotřebním trhu, ve službách, v náhradních dílech, vyvolávaly stále se prohlubující odcizení, frustraci, apatii, lhostejnost, otupělost, nezájem o věci veřejné, rostoucí nedůvěru v politiku a politiky. Jejich řeči o demokratizaci politického a hospodářského života, o účasti pracujících na řízení jsou příliš evidentně v rozporu se skutečností. Zdiskreditovaly ideje socialistického plánování a do značné míry ideje socialismu vůbec.

Navíc odborná a morální autorita dnešních našich politiků byla od počátku jejich kariéry v roce 1969 poměrně nízká, jejich politická autorita klesala v očích veřejnosti postupně až k bodu mrazu.

Naši dnešní politici omezují přístup občanů k informacím. Právě nedávno bylo např. vzpomenu, jak se snažili zabránit, aby se lidé dověděli obsah prohlášení Charty 77, jak však přesto nutili lidi, aby ji odsoudili. Taková jednání mají za následek, že lidé pak dlouho nevěří, neboť mají pocit, že jsou manipulováni. Naši politici na rozdíl od západních demokracií neprovádějí průzkumy veřejného mínění, resp. jejich výsledky neuveřejňují. Jako by se o názory lidí nezajímali. Žádají od lidí především závazky k nadpráci, k práci o sobotách a nedělích. Vynucovanou účastí při volbách do Národního shromáždění udělali z nich politickou prověrku s cílem zajistit dnešní politické garnituře doživotní politické funkce, moc a vládu a s tím spojené materiální výhody a privilegia. A to i pro ty, kdo se ve funkcích neosvědčili, resp. jichž si lidé již dávno nevězí.

Způsob, jak se dnešní politická garnitura dostala k moci, nevyvolal k ní velkou důvěru. Ta postupně ještě klesala úměrně rostoucím ekonomickým neúspěchům, nedůstojné politické manipulaci a primitivní propagandě, podceňující intelektuální úroveň našich lidí, a v neposlední řadě **potlačováním základních politických a občanských svobod, jež jsou výslovně zaručeny v naší ústavě.**

Tyto skutečnosti nelze natrvalo přikrývat tvrzením a prohlášením, že léta od nástupu normalizační sestavy jsou „nejlepším obdobím dějin ČSSR“. Málo pomáhalo i to, že „Poučení“ jako jakási Magna Charta tohoto období je znovu a znovu vyzdvihováno a oslavováno — při 15. výročí koncem roku 1985 dokonce mezinárodní konferencí — jako významný vklad do teorie mezinárodního socialismu, chápané ovšem jako sklad stereotypů a dogmat.

Bylo by třeba zaujmout stanovisko k stále se opakujícím nedostatkům i novým problémům, jež přináší

denni život, zvláště když se v SSSR, ale také v jiných zemích „realného socialismu“ začala uznávat nejen jejich existence, ale také hledat jejich řešení různými reformami.

Jenže u nás „reforma“ byla právě „Poučením“ zavržena. Proto se hledaly některé recepty a kroky, které by se vyhnuly podezření z kacířství roku 1968. I L. Štrougal se ve svém projevu zmínil, že všelijaké „soubory opatření“, vyhlášené za účinný lék, ale nepoškozující dogmatem povolené struktury a formy řízení, se ukázaly jako neúčinné dřív, než byly dovedeny do konce . . .

A tak, i když už byla slovy uznána nutnost řešit problémy naší stagnace, zaostávání, neefektivnosti naší ekonomiky a projeveno uznání sovětskému úsili o přestavbu, považuje československé vedení za nutné jakémukoli pokusu o řešení postavit hranici s tím, že bude zachována i nadále platnost „Poučení“. G. Husák se na XVII. sjezdu hlásil „k závěrům XXVII. sjezdu KSSS, k jeho principiálnímu duchu“. Ale v zápětí oceňoval „principiální politiku KSČ“ jako zdroj „úspěchů“, na něž jsme právem hrdí. Za její základ označil tvořivé rozvíjení strategické linie XIV. (normalizátorského) sjezdu a „Poučení“.

Ideologický tajemník ÚV KSČ ještě v říjnu 1986 v moskevské Pravdě vykládal sovětskému čtenáři, že „Poučení“ je nadále platné, že je výzvou k uplatňování leninských metod v politice.

Na „Poučení“ se spíše vztahují slova M. Gorbačova o tom, že

„nelze připouštět, aby nám dogmata, s nimiž jsme se sžili a jež naši scholastikové (už naši vlastní, doma vychovaní) ztotožnili s „věčnými pravdami“ socialismu, zakrývala oči a bránila postupu vpřed . . .“

Z hlediska našeho vývoje tu lze vidět snahu především klást meze, hranice a překážky tomu, aby byl sovětský příklad přestavby chápán v tom demokratickém smyslu, jaký mu je přikládán v sovětských prohlášeních a dokumentech.

Není zatím důležité znát, zda naše politické vedení vyhlásilo „Zásady přebudování hospodářského mechanismu“ (9. ledna 1987) proto, že Gorbačov provádí v SSSR zásadní přestavbu systému včetně kadrových změn především v politických špičkách, nebo protože si naše politické vedení konečně uvědomilo naši celkovou neblahou a ostudnou situaci, do níž vyústila jeho dosavadní politika normalizace v ekonomice, kultuře, školství a v morálce.

V „Zásadách přebudování hospodářského mechanismu“ jsou opomenuta nebo hrubě podceňována taková opatření jako demokratizace, podnikové rady pracujících, účast pracujících na řízení, samospráva, vliv pracujících na výběr vedoucích hospodářských a politických pracovníků, jejich veřejná kontrola pracujícími atd. V tom je důležitý rozdíl, kterým se liší dnešní „Zásady přebudování“ od naší reformy v roce 1968 a od přestavby (perestrojky), kterou Gorbačov zahájil v roce 1986.

Sdělovací prostředky umožnily veřejnosti konfrontaci našich „Zásad přebudování“ se sovětskou přestavbou, i jejich autentických výkladů M. Gorbačovem a L. Štrougalem právě ve dnech 28. a 29. ledna. Přesvědčivě z ní vyšel závěr, že bez opravdové demokratizace vztahů v naší společnosti bude „Zásady pře-

budování“ očekávat osud „Souboru opatření“ a jiných reformních návrhů, které se baly přiznat k reformním cílům. I L. Štrougal nepřímou přiznal, že si je toho vědom a hledal východisko v prohlášení, že přebudování hospodářského mechanismu ovlivní všechny ostatní vztahy v naší společnosti. Tedy jakýsi automatický proces.

Naproti tomu M. Gorbačov rozhodně poukazuje na to, že bez demokracie, jejího rozšíření, prohloubení, uskutečnění nebude přestavba. Snad tohle může být inspirací těm, komu jde o to, aby u nás došlo k opravdové přestavbě společnosti. Když už ne vlastní úvahy, které vyplývají z pravdivého pohledu na naši skutečnost, tedy alespoň tento podle Rudého práva „inspirující příklad KSSS“ by měl přivést k závěru, že „Zásady přebudování“ zůstanou jen přáním a slovy, nebudou-li zjednány předpoklady k jejich účinné realizaci.

Mezi nimi je na čelném místě opravdová, vážná, kritická analýza příčin vývoje, který přivodil situaci, v níž se přestavba stala nevyhnutelnou.

Stejně tak je nezbytné připravit a uskutečnit demokratizaci naší společnosti. Ta je předpokladem skutečné angažovanosti jejich členů při přípravě, zavádění a uskutečňování změn našeho hospodářského řízení i dalšího vývoje celé společnosti. K těm předpokladům patří i odstranění jednak strnulých dogmat, která by neměla bránit naší společnosti v cestě vpřed, jednak dlouholetých zatvrzelých nositelů těchto dogmat.

Budou-li se vedoucí místa u nás vyhýbat společenské přestavbě v rozsahu, jaký odpovídá naléhavým potřebám dneška, může nastat situace, jak ji vyjádřil M. Gorbačov ve svém projevu dne 17. května 1985:

„Ten, kdo se nehodlá přeorientovat nebo dokonce brzdit řešení nových úkolů, musí prostě ustoupit z cesty a nepřekážet.“

29. ledna 1987

(Otištěno bez vědomí autorů.)

ČESTNÝ DOKTORÁT E. GOLDSTÜCKEROVI

Univerzita v západoněmecké Kostnici (Konstanz) udělila 18. prosince 1986 profesoru dr. Eduardu Goldstückerovi doktorát h.c. své filozofické fakulty. Eduard Goldstücker je v Československu znám jako někdejší profesor Karlovy univerzity a význačný autor v oboru srovnávacích literatur a zejména literatury německé. V roce 1968 byl zvolen předsedou Svazu československých spisovatelů, po nástupu Husákova režimu však mu byla znemožněna vědecká činnost ve vlasti. Do nedávného odchodu do penze působil na Sussexské univerzitě v anglickém Brightonu.

Na ceremonii udílení čestného doktorátu v Kostnici promluvil o Goldstückerově životě a práci pro děkan prof. dr. Ulrich Gaier. Vyzvedl jeho přínos k poznání pražské německé literatury, zvláště díla Franze Kafky, a jeho osobní podíl na Pražském jaru roku 1968. Prof. Goldstücker pak přednesl přednášku na téma „Franz Werfel a Karl Kraus“. Čestný doktorát předal E. Goldstückerovi rektor kostnické univerzity prof. dr. Horst Sund.